

مدیریت سبز در دانشگاه و نقش آن در جهش تولید

حدیث اسماعیلی^۱، لاله صالحی^{۲*} و فیض الله منوری فرد^۳

1- دانشجوی کارشناسی ارشد گروه ترویج و آموزش کشاورزی، پردیس کشاورزی و منابع طبیعی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران.
(Hadisesmaeili1368@gmail.com)

2- استادیار گروه ترویج و آموزش کشاورزی، پردیس کشاورزی و منابع طبیعی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران.
(lsalehi@razi.ac.ir)

3- دکتری آموزش کشاورزی و مدرس گروه مدیریت و کارآفرینی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران.
(monavvarifard@ut.ac.ir)

چکیده

امروزه توجه به مسائل زیست محیطی در برنامه ریزی های توسعه پایدار، گامی موثر در جهت بهبود وضعیت محیط زیست و در نتیجه ارتقاء سطح کیفیت زندگی جوامع است. سازمان ها به دلیل فعالیت در عرصه های گوناگون، داشتن مخاطبان مختلف از اقشار جامعه، در اختیار داشتن منابع و اثر گذاری به طرق مختلف در تولید موثر و کار آمد، به طور حتم قادر خواهند بود، در جهش تولید نقش ایفا کنند. مدیریت سبز در حقیقت، اخلاق زیست محیطی سازمان ها است که به دلیل کاهش مصرف غیرضروری و اصلاح الگوی مصرف و استفاده بهینه از منابع، جهش تولید را به همراه خواهد داشت. دانشگاه ها به دلیل امکان تغییر رفتارهای نسلی و امکان داشتن عملکردهای گوناگون در عرصه های خطیر آموزش، تحقیق، اطلاع رسانی و مشارکت انتظار می رود از کنشگران کلیدی سازمانی در مدیریت سبز باشند. از این رو هدف این پژوهش بررسی مدیریت سبز در دانشگاه و نقش آن در جهش تولید می باشد که به روش مطالعه کتابخانه ای انجام پذیرفته است.

کلمات کلیدی: جهش تولید، دانشگاه، مدیریت سبز

مقدمه

در گذشته های نه چندان دور، جهان صنعتی با رشدی شتابان در مسیر پاسخگویی به نیازهای مصرف کنندگان تلاش می نمود. پاسخگویی سریع به بازار مصرف، ایجاد تنوع محصول و خدمات، ایجاد سیستم های تسهیل کننده ارتباط با مشتریان و هزاران دستاورد دیگر موجب گردیده بود تا سازمان ها خود را در مسیر صحیح تعالی و موفقیت تصور نمایند. اما تغییر عوامل محیطی چون تخریب محیط زیست، آلودگی هوا، تخریب لایه اوزون و گرم شدن تدریجی زمین از جمله ارمان های نامبارک این نگاه صنعتی بود که به تدریج موج عظیمی از نگرانی ها و تردیدها را موجب گردید و رهبران صنعتی را با واقعیت تلخ تولید، عرضه و مصرف به قیمت نابودی زمین مواجه نمود(1).

انگیزه فعلی به سمت پایداری، سازمان های جهانی را برای اجرای روش هایی برای مدیریت عناصر پایداری که شامل انتشار، دفع پساب، دفع پسماند و بهره وری انرژی است تحت فشار قرار داده است. نگرانی روز افزون جهانی درباره ی تغییرات آب و هوا و آگاهی گسترده نسبت به پایداری و محیط زیست و تولید تمیزتر، سازمان های جهانی را به سمت رویه ای کار آمد برای انتشار

گازهای گلخانه‌ای دفع پساب و دفع پسماند و بهره‌وری انرژی سوق می‌دهد (6). این حوادث غم‌انگیز زیست محیطی و همچنین وخیم شدن فزاینده محیط زیست به دلیل تغییرات آب و هوایی، نشانه‌های هشدار دهنده و واضحی است که نشان می‌دهد سازمان‌ها باید فراتر از انطباق قانونی باشند که در مواجهه با منابع طبیعی، شهروندان سازمانی خوبی محسوب شوند (8). مدیریت سبز در حقیقت، اخلاق زیست محیطی، سازمان‌ها، ارگانها و شرکت‌هاست. به گونه‌ای که منجر به کاهش مصرف انرژی و آب و کاهش مصرف غیرضروری و اصلاح الگوی مصرف و استفاده بهینه از منابع گردد (4).

دانشگاه‌ها به عنوان قطب‌های اصلی شهرها برای نوآوری و آموزش محیط شناخته شده‌اند و این فرصتی گرانبها برای امکان تغییر رفتارهای نسلی لازم برای ایجاد نگرشهای پایدارتر در زندگی روزمره است (12). دانشگاه باید رفتار مسئولانه و عالمانه‌ای نسبت به پایداری در امور مدیریت انرژی و منابع انسانی دانشگاه‌ها داشته باشد. دانشگاه پایدار، در یک سطح منطقه‌ای یا جهانی، اثرات منفی زیست محیطی، اقتصادی، اجتماعی و بهداشتی مواد تولید شده در استفاده از منابع را کاهش می‌دهد و از طریق تحقق بخشیدن به عملکردهای خود در زمینه آموزش، تحقیق، اطلاع‌رسانی، مشارکت و نظارت از راه‌هایی برای کمک به جامعه در جهت‌گذاری به سبک زندگی پایدار کمک می‌کند (10). از این رو، اتخاذ شیوه‌های مدیریتی صحیح در زمینه توسعه پایدار از سوی دانشگاه، با داشتن مدیریت سبز در جهش تولید بسیار مهم می‌باشد. در عین حال باید توجه داشت، دانشگاه در عین حال با رسالت مهم آموزش نیروی انسانی روبرو بوده که به عنوان نیروی اثرگذار در صنعت و سایر بخش‌های جامعه محسوب می‌شوند و آموزش آنها با نگاه مدیریت سبز می‌تواند جامعه را نیز دخیل نماید.

توسعه پایدار و مدیریت سبز

پایداری محیط زیست و توسعه پایدار باید به طور جهانی درک شود و با موفقیت انجام شود؛ چرا که پایداری و توسعه پایدار مفاهیم نسبتاً جدیدی هستند که به طور فزاینده‌ای به عنوان ضرورتی برای زنده ماندن دراز مدت انسان درک می‌شوند. تمدن توسعه پایدار اغلب به عنوان «توسعه‌ای مطابق با نیازهای حال حاضر بدون به خطر انداختن توانایی پاسخگویی نیازهای نسل‌های آینده می‌باشد». پایداری اصطلاح جمعی است برای کارها با مسئولیت جهانی که در آن زندگی می‌کنیم. این یک موضوع اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی است. این در مورد مصرف متفاوت و مصرف موثر است همچنین به معنای اشتراک بین ثروتمندان و فقرا و محافظت از محیط جهانی است، در حالی که نیازهای نسل آینده را به خطر نمی‌اندازد (11).

با مشکلات زیادی که گریبانگیر جهان شد و همچنین مشکلات زیاد زیست محیطی، مسئولین راه‌حلی برای این مشکلات یافتند. اینکه سازمان‌ها چاره‌ای جز تلاش برای درج طرح‌های مدیریت سبز در کلیه کارکردهای سازمانی خود ندارند و مجبور به ساخت الگویی هستند که برای پذیرش سازمان از شیوه‌های مدیریت سبز که سازمان‌ها با استفاده از آن دانش کسب می‌کند و به موضوعات زیست محیطی پاسخ می‌دهد و اهداف حفاظت و ترمیم محیط را تعیین می‌کند (8). این نگاه دستیابی به تولید موثر و کارآمد است و به طور حتم همان توسعه پایدار را در بر دارد که در حقیقت جهش تولید هم هست. چرا که مقطعی نبوده و نگاه همه‌جانبه به بخشهای اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی دارد.

مدیریت سبز در سازمان‌ها و جهش تولید

اتخاذ شیوه‌های مدیریتی صحیح در سازمان‌ها از جمله مدیریت سبز می‌تواند گام موثری در جهت جهش تولید باشد. زیرا اهداف مدیریت سبز، تقلیل نرخ و اثرات منفی زیست محیطی منجر از مصارف در سازمان‌ها از مسیر اجرایی سیستم مدیریت محیط زیستی، تحول و تغییر الگوی مصرف، مصارف بهینه از منابع و تنزیل ضایعات و سرانجام ارتقا بهبود محیط زیست است. بی‌شک برنامه نظام مدیریت سبز برای سازمان‌ها، یک تفکر و برنامه تعالی است و تفهیم کامل آن در الزام مشارکت همه پرسنل سازمان‌ها و علاقمندان به توسعه کشور است (2).

اجرای مدیریت سبز به دلیل داشتن ابتکارات و برنامه‌های زیست محیطی متمرکز در نوآوری زیست محیطی، که تاثیر قابل توجهی در رقابت پایدار دارد، به مهارت فنی و مدیریت بالایی در سازمان ها نیاز دارد و شامل ابزار های مفهومی مانند پیشگیری از آلودگی، نظارت بر مصرف و تولید و مسئولیت اجتماعی اشاره دارد. یک نمای کلی از ظهور مدیریت سبز، نیاز به آگاهی از محیط زیست دارد. در ادبیات زیست محیطی، مفهوم مدیریت سبز برای توسعه پایدار تعاریف مختلفی دارد و در انتها همه این ها به طور کلی به دنبال توضیح نیاز به تعادل بین رشد صنعتی برای ایجاد ثروت و حفاظت از محیط طبیعی به منظور رونق دادن به نسل های آینده هستند (7).

نقش مدیریت سبز در دانشگاه در جهش تولید

ضرورت توجه ویژه به بحث آموزش و صنعتی کردن طرح‌های دانشگاهی رهیافتی موثر برای حرکت به سمت توسعه بیشتر در کشور است. زیرا از آنجا که دانشگاه ها پیشرو و الگویی در جامعه هستند، تردیدی نیست که با هدف گذاری و شروع آموزش و برنامه ریزی از جامعه فرهیخته دانشگاهی، می توان راه های دستیابی به توسعه پایدار را هموار نمود. به طور مشخص دانشگاه هایی که به معیار محیط زیستی به طور ویژه اهمیت می دهند دانشگاه سبز می گویند که شاخص پایداری در آنها بالاترین میزان را دارد (5). دانشگاه، به عنوان یک مجموعه مهم آموزشی می تواند بخش مهمی از بار مسئولیت و برنامه ریزی برای اتخاذ مناسب ترین استراتژی ها در اجرای برنامه های دوستدار محیط زیست و فرهنگ بهره برداری از منابع طبیعی و پایدار را به دوش بکشد و به سمت حمایت از انرژی های پاک و مصرف بهینه، به حفظ محیط زیست حرکت کند. همچنین دانشگاه به دلیل ماهیت فعالیت های آن جز مراکز انرژی بر محسوب می شود در نتیجه رشد بیش از مصارف انرژی و مواد، لزوم تخصیص بهینه منابع و افزایش بهره وری را می طلبد (3).

حال نقش دانشگاه ها در اجرای آموزش برای توسعه پایدار و حفظ محیط زیست بسیار مهم است. زیرا این امکان برای آموزش نسل جوان است که در آینده مدیر خواهند بود. نقش دیگر دانشگاه ها درج اصول آموزش محیط زیست در مدیریت استراتژیک آنها به عنوان بخشی از مسئولیت آنها در برابر جامعه و دستیابی به شناختی پایدار است و راه های مختلفی در اجرای طرح دانشگاه سبز از جمله ابتکار عمل دانشجویی وجود دارد (9).

در این حیطه، لازم است، دانشگاه از طریق برنامه درسی خود در دوره های مختلف کارشناسی، تحصیلات تکمیلی در آموزش و پژوهش و حتی فعالیت های دانشگاه کارآفرین لزوم توجه به این مساله را مدنظر قرار دهد. تحقق کامل مدیریت سبز در دانشگاه، نیازمند به تفکر سیستمی و مشارکت همه جانبه کنشگران کلیدی آن از سطوح مدیریتی، اعضای هیات علمی، کارشناسان و پرسنل دانشگاه و بالأخص دانشجویان است. البته اجرای مدیریت سبز نیازمند بستر سازی مناسب این مسیر خطیر است که از راه های آگاه سازی، فرهنگ سازی و ایجاد یا تغییر نگرش، اجرای سیاست های تشویقی مناسب برای ترغیب جهت به کارگیری در عملکردهای دانشگاهی و تشویق جهت استفاده بهینه از منابع موجود در دانشگاه و در نهایت تشکیل هسته های علمی- اجرایی کارگروه های مدیریت سبز در سطوح مختلف کنشگران دانشگاهی دارد.

نتیجه گیری

لازمه جهش تولید، رشد متناسب و توجه به همه مؤلفه های اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی است که ناظر به تعریف توسعه پایدار است. داشتن دیدگاه توسعه پایدار، ناظر به تعادل در همه بخش ها است. برای ایجاد چنین تعادلی، سازمانها و ارگانهای دخیل باید به چنین مساله ای توجه داشته باشند تا در بلند مدت منابع موجود حفظ شود و دستاوردهای اجتماعی، اقتصادی و زیست محیطی مطلوب و اثرگذاری بر جا گذارد. مدیریت سبز، برنامه ریزی برای بهینه سازی استفاده از منابع است که در تمامی مراحل تصمیم گیری، اجرا و ارزشیابی فعالیت ها و اقدامات سازمانی در اولویت قرار می گیرد. یکی از کنشگران کلیدی سازمانی مهم در

این عرصه که در توسعه جوامع نقش حیاتی ایفا می کند، دانشگاه ها هستند که با عملکردهای خطیر آموزش، تحقیق، اطلاع رسانی و مشارکت در جامعه مسؤلیت پذیری اجتماعی مهمی دارند.

در عصر حاضر، نگاه کردن به دانشگاه به شیوه های قبلی که بیشتر متمرکز بر آموزش بود به پایان رسیده و بستر جدیدی پیش روی دانشگاه قرار دارد که ریشه در توجه به جامعه دارد. هرچند به نظر می رسد، مدیریت سبز و جهش تولید بیشتر خاص سازمان های صنعتی است، بنابراین موضوعی نوپا بوده و با توجه تنوع مخاطبان دانشگاه از جامعه در بازه های زمانی نسبتاً کوتاه در هر دوره تحصیلی، این موضوع به عنوان یک چالش فراروی دانشگاه قرار می گیرد. چرا که نیازمند به برنامه ریزی در عملکردهای گوناگون دانشگاه به خصوص برنامه های درسی هر دوره است. از طرفی نیازمند کنش فعال بین دانشگاه و همه کنشگران کلیدی عرصه تولید و توجه به نقش آموزشی دانشگاه به عنوان ارگانی مسوؤل و اثرگذار درقبال جامعه است.

منابع

1. حاجی زاده، م. و قاسمی، ع. 1391. نقش مدل مدیریت سبز در توسعه و تولید پایدار. اولین همایش ملی توسعه پایدار کشاورزی و محیط زیست سالم، همدان، صص 11-1.
2. حدادی، م. و نصرتی، م. 1396. اقدامات و الزامات اجرایی مدیریت سبز با توجه به حفاظت از محیط زیست در دانشگاه تربیت مدرس. سومین کنگره بین المللی علوم زمین و توسعه شهری و اولین کنفرانس هنر، معماری و مدیریت شهری، تهران، صص 10-1.
3. سید علوی، س. ، فلاوندی، ح. ، قلعه ای، ع. و محمد خانی، ک. 1396. شناسایی و اولویت بندی مؤلفه های مدیریت سبز دانشگاه ها. علوم و تکنولوژی محیط زیست، دوره بیست و یکم، مردادماه 98. صص 119-105
4. عباسپور، م. و خدیوی، س. 1385، چالشهای مدیریت سبز در توسعه پایدار کشور، ششمین همایش ملی دوسالانه انجمن متخصصان محیط زیست ایران تهران.
5. طباطبایی یزدی، ف. 1395. اهداف و دستاوردهای دانشگاه فردوسی مشهد در راستای دستیابی به مدیریت سبز. اولین همایش ملی دانشگاه سبز، بوشهر، صص 7-1. <https://civilica.com/doc/611668>
6. Buchholz, R. A. (1998). *Principles of environmental management: The greening of business* (No. Ed. 2). Prentice-Hall Inc..
7. Daily, B. F., & Huang, S. C. (2001). Achieving sustainability through attention to human resource factors in environmental management. *International Journal of operations & production management*. 21(12), 1539-1552.
8. Dwyer, R., Lamond, D., Haden, S. S. P., Oyler, J. D., & Humphreys, J. H. (2009). Historical, practical, and theoretical perspectives on green management. *Management Decision*. 47(7), 1041-1055.
9. Harvey, T. (1995). An education 21 programme: orienting environmental education towards sustainable development and capacity building for Rio. *Environmentalist*, 15(3), 202-210.
10. Hordijk, I. (2014). Position paper on sustainable universities. *J. Clean. Prod*, 14(9), 810-819.
11. McHugh, A. N. (2011). *An assessment of sustainable water management at university campuses* (Doctoral dissertation, Duke University).
12. Tukker, A., Emmert, S., Charter, M., Vezzoli, C., Sto, E., Andersen, M. M., ... & Lahlou, S. (2008). Fostering change to sustainable consumption and production: an evidence based view. *Journal of cleaner production*, 16(11), 1218-1225.

Green Management in University and its Role in Production Leap

Hadis Esmacili¹, Laleh Salehi^{2*}, Feyzallah Monavvarifard³

1. M.Sc. Student of Agricultural Extension and Education Department, College of Agriculture & Natural Resources, Razi University, Kermanshah, Iran
(Email: Hadisesmacili1368@gmail.com)
2. Assistant Professor of Agricultural Extension and Education Department, College of Agriculture & Natural Resources, Razi University, Kermanshah, Iran
(E-mail: lsalehi@razi.ac.ir)
3. Ph.D. of Agricultural Education and Lecturer in Department of Management and Entrepreneurship, Razi University, Kermanshah, Iran
(E-mail: monavvarifard@ut.ac.ir)

Abstract

Today, paying attention to environmental issues in sustainable development planning is an effective step to improve the state of the environment and thus improve the quality of life of communities. Organizations will surely be able to play a role in the leap of production due to their activities in various fields, having different audiences from different sections of society, having resources and influencing in different ways in effective and efficient production. Green management is, in fact, the environmental ethics of organizations, which will lead to a leap in production due to the reduction of unnecessary consumption and the reform of consumption patterns and the optimal use of resources. Universities are expected to be key organizational actors in green management due to the possibility of changing generational behaviors and the possibility of having different functions in the serious areas of education, research, information and participation. Therefore, the purpose of this study is to investigate green management in the university and its role in the production leap, which has been done by library study method.

Keywords: Production Leap, University, Green Management